

Çanakkale İli Biga İlçesinde Süt Üreticilerinin Hayvancılık Politikalarına Bakış Açılarının İncelenmesi*

Burcu BÜYÜKCAN^{1,a} Sibel TAN^{2,**,b}

¹Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Çanakkale, Türkiye

²Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Tarım Ekonomisi Bölümü, Çanakkale, Türkiye

**Sorumlu yazar e-mail: sibeltan@comu.edu.tr

doi: 10.17097/ataunizfd.688552

Geliş Tarihi (Received): 12.02.2020 Kabul Tarihi (Accepted): 26.06.2020 Yayın Tarihi (Published): 25.09.2020

ÖZ: Çanakkale İli Biga İlçesinde süt üreticiliği önemli bir tarımsal faaliyettir. İlçenin toplam hayvansal üretim değeri içerisinde süt üretiminin payı %55.0 civarındadır. Bu araştırmanın amacı Biga İlçesindeki üreticilerin sütçülük politika ve desteklerine bakış açısının incelenmesi, bu politikalarla faydalanma düzeylerinin tespiti, bu politikalar hakkındaki bilinç düzeyinin incelenmesidir. Araştırmadan elde edilecek sonuçlarla uygulamada olan politikaların aksayan yönlerinin tespiti ve bu konuda karar alıcı ve politika yapıcılara bilgi sağlanması hedeflenmektedir. Araştırmada Biga ilçesinde süt üretiminin en yüksek, orta düzeyde ve en az olduğu köyler seçilmiş ve seçilen bu köylerde kooperatif üyesi olan süt üreticileri ile tam sayım yöntemiyle anket yapılmıştır. Üreticilerin sosyo-ekonomik durumlarını, özelliklerini, hayvancılık desteklerinden faydalanma durumlarını ortaya koymak amacıyla temel tanımlayıcı istatistikler kullanılmıştır. Üreticilerin örgütlenme durumu, faydalandıkları desteklemeleri ve bunlardan memnuniyet derecesini belirlemek üzere Likert ölçeği kullanılmıştır. Mevcut hayvancılık desteklerinden faydalanma durumlarını etkileyen faktörler ise “Lojistik Regresyon” yöntemi ile analiz edilmiştir. Elde edilen bulgulara göre genç ve kadın üreticilerin mevcut kırsal kalkınma politikaları çerçevesinde hayvancılık yapmaları konusunda desteklenmeli ve teşvik edilmelidir. Anket yapılan üreticilerin tarımsal örgütlenmeye bakış açısı ve memnuniyet düzeyi tarımsal örgüt faaliyetlerindeki sürekliliğin korunması gereğini ortaya koymuştur. Ayrıca tarımsal kalkınma kooperatiflerinin yanı sıra diğer örgütlenme modellerinin, özellikle tarımsal üretici birliklerinin etkinleştirilmesi önemlidir. Üretici geliri ile ilgili bulgular incelendiğinde tarımın diğer sektörlerine göre süt hayvancılığında elde edilen gelir daha yüksektir. Dolayısıyla bölgede süt işleme tesislerinin artırılması ile ortaya çıkacak katma değer artışı üretici gelirini daha da artıracaktır. Ayrıca üreticilerin hayvancılık politikaları konusunda farkındalığını ve bilinç düzeyini artıracak faaliyetler, politika yapıcı ve karar alıcıların üretici bakış açısından yararlanarak uygulamadaki politikaları iyileştirmesine yardımcı olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Hayvancılık destekleri, Süt hayvancılığı, Kooperatifler, Biga, Çanakkale

Examination of Dairy Producers' Perspectives on Livestock Policies in Biga Town of Çanakkale Province

ABSTRACT: Milk production is an important agricultural activity in Biga Town of Çanakkale Province. The share of milk production in the total animal production value of the town is around 55.0%. The purpose of this study is to evaluate the perspectives of the producers in Biga town towards dairy policies and supports, to determine their utilization level from these policies, and to examine their consciousness level on these policies. In the study, the villages with the highest, medium and least milk production in Biga town were selected and a survey was conducted with milk producers, members of the cooperatives in these selected villages, by using full count method. Basic descriptive statistics were used to reveal the socio-economic status of the producers, the characteristics of their firms and their status of access to livestock supports. Likert scale was used to determine the organizational status of the producers, the supports benefited by producers and the degree of satisfaction with them. Factors affecting the utilization with existing livestock supports were analyzed by the “Logistic Regression” method. In the light of the findings obtained from the research, young and female producers should be supported and encouraged to carry out livestock activity within the framework of the existing rural development policies. The perspectives of the surveyed producers towards agricultural organization and their satisfaction level reveal the necessity to maintain continuity in agricultural organization activities. The encouragement of other organizational models especially agricultural producer associations in addition to agricultural development cooperatives will be important. When the findings related to producer income are examined, the income obtained from dairy farming compared to other sectors of agriculture is even higher, and the increase in the added value stemming from the increase of milk processing facilities in the region will further increase the income of the producers. In addition, activities increasing the awareness and conscious level of producers on livestock policies will help policy makers and decision makers to improve policies in effect by benefiting from the producers' perspectives.

Keywords: Livestock supports, Dairy farming, Cooperatives, Biga, Çanakkale

Bu makaleye atıfta bulunmak için / To cite this article: B. Büyükcän, S. Tan., 2020. Çanakkale İli Biga İlçesinde Süt Üreticilerinin Hayvancılık Politikalarına Bakış Açılarının İncelenmesi. Atatürk Üniv. Ziraat Fak. Derg., 51 (3): 258-266.
doi: 10.17097/ataunizfd.688552

^aORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4281-3822> ^bORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4733-5874>

*Bu çalışma Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimi tarafından desteklenen, yüksek lisans tez projesinden türetilmiştir (Proje Kodu: FYL-2018-1379).

GİRİŞ

Hayvancılık, katma değeri yüksek bir faaliyet olup, ekonomiye önemli katkı sağlayan bir sektördür. Bu nedenle tüm dünyada olduğu gibi Türkiye’de de sağlıklı beslenme, ihracat gelirlerinin artırılması, atıl zaman ve atıl işgücünün değerlendirilmesi, kırsalda istihdam sağlama ve göçün azaltılması gibi sebeplerle tercih edilen tarımsal bir faaliyettir.

Hayvancılık alt sektörü, Cumhuriyetin kuruluşundan bugüne kadar farklı tarım politikası araçları ile desteklenmiştir. Hayvan ıslahı, et ve süt verimliliğinin artırılması, yem bitkileri üretiminin teşviki, hayvan sağlığı ve refahı, çeşitli fiyat politikaları, dış ticaret politikaları, yeni işleme ünitelerinin kurulması ve mevcut işletmelerin modernizasyonu bu politikaların genel kapsamını oluşturmaktadır. Daha önce yapılan birçok çalışmada mevcut hayvancılık politikalarının çoğu zaman amacına uygun olmadığı, bitkisel üretim sektörü ile kıyaslandığında süreklilik arz etmediği, bazen desteklemelerin yetersiz kaldığı, uzun dönemli yapısal politikaların yerine kısa dönemli destekleme politikalarının ön plana çıktığı ve bu sorunların çoğunlukla sektörün yapısal durumuna bağlı olarak geliştiği bulguları elde edilmiştir (Kurt, 1988; Sayın, 2001; Sarıca ve ark., 2004; Yavuz ve ark., 2004; Ören ve Bahadır, 2005; Demir ve Yavuz, 2010; Aksoy ve ark., 2012; Boz, 2013; Tan, 2013; Demir ve ark., 2013; Ata ve Yılmaz, 2015; Koyubenbe, 2015).

Hayvancılığın önemli bir alt sektörü olan süt sektörü, kaliteli beslenme, tarımsal üretim değeri, Gayri Safi Milli Hasıla’daki payı, süt sektörüne dayalı sanayinin gelişmesi, hayvancılığa bağlı yan sanayinin gelişmesi ve kırsal kalkınmaya olan katkısı bakımından büyük ekonomik öneme sahiptir. Türkiye İstatistik Kurumu’nun 2018 rakamlarına göre Türkiye’de sağılan toplam hayvan sayısı 30.560.239 baş, toplam süt üretimi 22.120.716 ton, toplam inek sütü üretimi ise 20.036.877 ton olup, toplam süt üretiminin %90.5’ini oluşturmaktadır (Anonim, 2019). Konuya sütçülük politikaları itibariyle bakacak olursak, Türkiye’de hayvancılık politikaları içinde sütçülük politikaları olarak özel bir politika bulunmamaktadır. Ancak uygulanan hayvancılık politikaları incelendiğinde desteklemelerin ağırlıklı olarak sığır yetiştiriciliği ve süt üretimini teşvik eden politikalar üzerine kurulu olduğu söylenebilir (Terin, 2014). Nitekim buzağı ve malak desteği, soy kütüğü desteği, döl kontrolü, süt primi, yem bitkileri destekleri, onaylı süt çiftliği desteği, aşı ve ıslah destekleri süt hayvancılığını dolaylı ve doğrudan etkileyen güncel desteklemelerdir (Anonim, 2020).

Uluslararası literatürde ve ülkemizde yapılan birçok çalışmada süt sığırılığının mevcut durumu

incelenmiş, devlet desteklerindeki yetersizlikler, girdi temini, örgütlenme, pazarlama, üretici fiyatı ile pazar fiyatı arasındaki marjın yüksekliği, finansal ve diğer yapısal sorunlarına dikkat çekilmiştir (Wolf and Tonsor, 2013; Doğan ve Kızıloğlu, 2015; Gençdal ve ark., 2016; Kurihara et al, 2019; Petrick and Götz, 2019; Lei and ChangQuan, 2019). Dolayısıyla süt üreticilerinin uygulamadaki politikalar konusunda bilinç düzeyinin tespit edilmesi, mevcut politikalardan faydalanma düzeyinin belirlenmesi ve politikalara üretici bakış açısıyla bakılarak eksik ve aksak yönlerin tespit edilmesinin gerekliliği bu konunun önemini ortaya koymaktadır.

Araştırmanın yapıldığı Çanakkale İli, Biga İlçesi’nin süt üretiminde önemli bir yeri vardır. Çanakkale’de 2018 rakamlarıyla toplam süt üretimi 394 bin ton olup, Türkiye’deki payı %1.3 dür. Diğer taraftan Biga’nın, Çanakkale’deki toplam süt üreticisi sayısındaki payı %25.0, süt üretimindeki payı %30.0 olup, Biga’da üretilen sütün %93.0’ü inek sütüdür. İlçede toplam hayvansal üretim değerinin %55.0’i süt üretiminden sağlanmaktadır (Anonim, 2017). Ayrıca Türkiye’de süt sığırlarından elde edilen süt verimi yıllık 3 ton civarında iken Biga ilçesinde Avrupa Birliği ortalamasına yakın olup 4.9 ton’dur. Konuya uygulanan politikalar ve verilen destekler açısından bakıldığında Çanakkale’de üreticiye verilen toplam desteklerin %33.0’ü hayvancılık desteklerinin ise %66.0’sının Biga ilçesindeki üreticiler tarafından kullanıldığı görülmektedir (Tan, 2013). Bu değerler Çanakkale İli Biga İlçesinde süt hayvancılığının tarımsal üretim değeri açısından önemini vurgulamaktadır.

Bu çalışmada sütçülük faaliyetinin daha karlı ve profesyonel bir biçimde yapıldığı Biga İlçesinde süt üreticilerinin mevcut politikalar hakkındaki bilinç düzeyinin ölçülmesi ve politikalara bakış açısının tespit edilmesi amaçlanmıştır.

MATERYAL VE METOT

Materyal

Çalışmanın ana materyalini Biga ilçesinde büyükbaş ve küçükbaş süt hayvancılığı yapan yetiştiricilerden anket yoluyla toplanan veriler oluşturmaktadır. Biga ilçesinin 107 köyü olup bu köylerde hayvancılık yapan yetiştirici sayısı büyükten küçüğe sıralanmış ve ilçeyi en iyi şekilde temsil etmesi için en az yetiştiricisi olan (Çakırlı Köyü, 11 yetiştirici), ortanca sırada yetiştiricisi olan (Karahamzalar Köyü, 43 yetiştirici) ve en çok yetiştiricisi olan (Yeniçiftlik Köyü, 132 yetiştirici) üç köy gayeli olarak seçilmiştir. Gayeli olarak seçilen bu üç köyün toplam yetiştirici sayısı (186) araştırmanın popülasyonunu oluşturmaktadır.

Çalışmada tam sayım yöntemi kullanılmış ve görüşmeyi kabul eden 177 üreticiye anket uygulanmıştır.

Yöntem

Araştırmada hayvancılık yapan üreticilerin sosyo-ekonomik özelliklerini ortaya koymak amacı ile tanımlayıcı istatistikler kullanılmıştır. Üreticilerin hayvancılık ile ilgili tarım politikaları konusunda memnuniyet durumlarının ortaya konulması amacıyla likert ölçekli sorular sorulmuştur. Ayrıca, anket sonucu elde edilen verilerin değerlendirilmesinde Lojistik Regresyon Analiz yöntemi kullanılmıştır. Regresyon Analizi, matematiksel bir ilişki kullanılarak aralarında ilişki kurulabilen iki ya da daha fazla değişkenden birinin bağımlı değişken olarak tanımlanması ve diğerlerinin ise bağımsız değişkenler olarak ayrılması esasına dayanmaktadır (Büyüköztürk ve ark., 2014). Araştırmada Lojistik Regresyon Analizi yapmanın temel amacı bağımlı değişkeni etkileyen faktörleri en uygun değişkenlerle tanımlayabilmektir. Bu araştırmada Lojistik Regresyon Analizi uygulamada olan sütçülük politikalarından üreticinin memnun olup olmama durumu ve memnuniyeti etkileyen faktörlerin belirlenmesi amacıyla uygulanmıştır. Bu araştırmada üreticilerin mevcut politikalardan memnun olup olmama durumu bağımlı değişken olarak alınmış, bu memnuniyeti etkileyen bağımsız değişkenlerin (Yaş,

eğitim, TV de tarımla ilgili programları izleme, tarımsal bilgi amaçlı internet kullanımı, tarım dışı gelir) etkileri belirlenmeye çalışılmıştır.

ARAŞTIRMA BULGULARI VE TARTIŞMA İncelenen işletmelerin genel özellikleri

Araştırma kapsamında yapılan anket çalışmasında incelenen işletmelerin demografik özellikleri Çizelge 1’de incelenmiştir. Çizelgeye göre süt üreticiliği yapan çiftçilerin %93.8’i erkek ve %6.2’si ise kadın olup, %46.3’ü 50 yaşından küçük, %53.7’si ise 50 yaş ve üzerindedir. Diğer taraftan %55.4’ünün hane nüfusunun 3 ve 3’ten küçük olduğu %44.6’sının ise 3’ten büyük hane nüfusuna sahip olduğu ve hane nüfusunun ortalamasının 3.4 olduğu tespit edilmiştir. Tarımda çalışan nüfus açısından incelendiğinde üreticilerin %79.7’si ailede tarımda çalışan kişi sayısının 2 kişi ve 2 kişiden az olduğunu, %20.3’ü ise 2 kişiden fazla olduğunu ifade etmiştir. Üreticilerin tarımsal faaliyette çalışma sürelerine göre dağılımı %52.5’inin 27 yıl ve 27 yıldan az, %47.5’inin ise 27 yıldan fazladır. Ayrıca araştırma bölgesinden anket yoluyla alınan bilgilere göre üreticilerin %54.2’sinin ilkökul, %28.2’sinin ortaokul, %14.1’inin lise ve %3.4’ünün ise yükseköğretim mezunu olduğu belirlenmiştir.

Çizelge 1. İncelenen işletmelerde demografik özelliklerin oransal dağılımı (%)

Table 1. Proportional distribution of demographic characteristics in the firms examined (%)

Cinsiyet		Yaş		Hane Nüfusu		Tarımda Çalışan Nüfus		Tarımda Çalışma Süresi	
Kadın	Erkek	<50	>50	<3	>3	<2	>2	<27	>27
6.2	93.8	46.3	53.7	55.4	44.6	79.7	20.3	52.5	47.5

Araştırma alanı içinde anket yapılan üreticilerin tarımla ilgili bilgiye ulaşma durumları Çizelge 2’de verilmiştir. Çizelgeye göre üreticilerin uzmanlarla görüşme sıklığı (Üniversite, Tarım İl ve İlçe Müdürlükleri) sorulduğunda %63.3’ü altı ay ve 6 aydan daha fazla bir zamanda, %31.6’sı ayda bir, %4.5’i iki haftada bir, sadece %0.6’sı ise haftada bir

görüştüğünü ifade etmiştir. Üreticilerin %82.5’i tarımla ilgili televizyon programlarını izlediğini ve %17.5’i ise izlemediğini belirtmiştir. Üreticilerin tarımsal bilgiye ulaşmak için internet kullanma durumu incelendiğinde %50.8’inin internet kullanmadığı ve %49.2’sinin internet kullandığı belirlenmiştir.

Çizelge 2. İncelenen işletmelerde tarımsal bilgiye ulaşma durumları (%)

Table 2. Access status to agricultural information in the firms examined

Uzmanlarla Görüşme Sıklığı				Tarımla İlgili TV Programı İzleme		Tarımla İlgili İnternet Kullanımı		Tarımla İlgili Güncel Veriye Ulaşma			
>6 Ay	Ayda	İki Haftada	Haftada	Evet	Hayır	Evet	Hayır	Ortak Olduğu Koop.	Tarım İlçe Müdürlüğü	Arkadaş	İnternet
63.3	31.6	4.5	0.6	82.5	17.5	50.8	49.2	50.3	29.4	11.3	9.0

Anket yapılan üreticilerin tarımsal desteklemeler ile ilgili güncel bilgileri hangi kanaldan takip ettikleri sorusuna ise %50.3'ü ortak olduğu kooperatiften, %29.4'ü tarım ilçe müdürlüklerinden, %11.3'ü yakın arkadaşlarından ve %9.0'u ise internet üzerinden bilgi aldıklarını ifade etmişlerdir.

Araştırma alanı içinde anket yapılan üreticilerin tarımdan ve tarım dışı kaynaklardan elde ettikleri gelir durumları Çizelge 3'de gösterilmiştir. Çizelgeye göre %27.7'sinin 10 bin TL'den az, %39.5'inin 10-

20 bin TL arasında, %25.4'ünün 20-50 bin TL arasında ve %7.3'ünün ise 50 bin TL'den yüksek gelir elde edildiği saptanmıştır. Diğer taraftan %83.6'sı tarım dışı gelir elde ettiğini ve %16.4'ü ise tarım dışı herhangi bir geliri olmadığını belirtmiştir. Tarım dışı gelirin dağılımı incelendiğinde %1,4'ünün 10 bin TL'den az, %66.9'unun 10-20 bin TL arasında, %28.4'ünün 20-50 bin TL arasında ve %3.3'ünün ise 50 bin TL'den yüksek gelir elde ettiği tespit edilmiştir.

Çizelge 3. İncelenen işletmelerin gelir durumlarına göre dağılımları (%)

Table 3. Distribution of the firms examined by income levels (%)

Yıllık Gelir (Bin TL)	Tarımsal Gelir	Tarım Dışı Gelir
< 10	27.7	1.4
10-20	39.5	66.9
20-50	25.4	28.4
> 50	7.4	3.3
TOPLAM	100.0	100.0

Araştırma alanı içinde anket yapılan üreticilerin hayvan varlığı ve hayvan başına süt üretim miktarları Çizelge 4'de verilmiştir. Üreticilerden alınan beyanlara göre ortalama 8.6 baş inek, 1.4 baş dana, 3.2 baş düve, 2.9 baş buzağı, 6.9 baş koyun, 2.8 baş

kuzu ve 0.3 baş oğlak hayvan varlığına sahip oldukları sonuçlarına ulaşılmıştır. Üreticilerden elde edilen bilgiler doğrultusunda inek başına düşen günlük süt üretim miktarı 120.4 litre ve koyun için günlük süt üretiminin ise 6 litredir.

Çizelge 4. Türlerine göre ortalama hayvan varlığı ve süt üretimi

Table 4. Average animal stock and milk production by type

Tür	Ortalama (Baş)	Günlük Süt Üretimi (Lt/Gün)
İnek	8.6	120.4
Dana	1.4	-
Tosun	0.4	-
Düve	3.2	-
Buzağı	2.9	-
Manda	-	-
Koyun	6.9	6
Kuzu	2.8	-
Keçi	-	-
Oğlak	0.3	-
TOPLAM	26.5	126.4

Üreticilerin örgütlenme durumları Çizelge 5'de verilmiştir. Üreticilerin kooperatiflere ortaklık durumu incelendiğinde tamamının (%100,0) tarımsal kalkınma kooperatifine, %45.2'sinin tarım kredi kooperatifine, %11.9'unun üretici birliğine, %1.7'sinin tarım satış kooperatifine ve %9.6'sının yetiştirici birliğine ortak olduğu belirtilmiştir. Anketin gerçekleştirildiği üreticilere üye oldukları üretici örgütlerinin hizmetlerinden faydalanma

durumları sorulmuştur. Tarımsal kalkınma kooperatifine ortak olan üreticilerin %96.0'sının, tarım kredi kooperatifine ortak olan üreticilerin %95.0'inin, tarım satış kooperatifine ortak olan üreticilerin tamamının, üretici birliğine ortak olan üreticilerin %90.5'inin ve yetiştirici birliğine ortak olan üreticilerin ise %94.1'inin kooperatif hizmetlerinden faydalandığı anlaşılmıştır.

Çizelge 5. İncelenen işletmelerde örgütlenme durumuna göre dağılım (%)

Table 5. Distribution by organizational status in the firms examined (%)

Örgütlenme Türü	Ortak	Ortak Değil	Faydalanan	Faydalanmayan
Tarımsal Kalkınma Koop.	100.0	-	96.0	4.0
Tarım Kredi Koop.	45.2	54.8	95.0	5.0
Tarım Satış Koop.	1.7	98.3	100.0	-
Üretici Birliği	11.9	88.1	90.5	9.5
Yetiştirici Birliği	9.6	90.4	94.1	5.9

Üreticilerin mensubu oldukları üretici örgütlerinden memnuniyet durumları Çizelge 6'da gösterilmiştir. Çizelgeye göre tarımsal örgütler içinde üretici memnuniyetinin en fazla olduğu örgütlenme

şekli tarımsal kalkınma kooperatifleridir. Tarım Satış Kooperatifleri ise üretici memnuniyetinin en düşük olduğu örgütlenme şeklidir.

Çizelge 6. Üreticilerin üye oldukları tarımsal örgütlerden memnun olma durumu

Table 6. Satisfaction status of producers with the agricultural organizations to which they are member

Tarımsal Örgütler	Kesinlikle Memnun Değil	Memnun Değil	Orta Düzeyde Memnun	Memnun	Kesinlikle Memnun	Skor	Sıralama
	1	2	3	4	5		
Tarımsal Kalkınma Koop.	0.0	2.9	18.2	35.9	42.9	418.8	1
Tarım Kredi Koop.	1.3	11.8	19.7	39.5	27.6	380.3	3
Tarım Satış Koop.	0.0	0.0	66.7	0.0	33.3	366.7	5
Üretici Birliği	0.0	10.5	31.6	36.8	21.1	368.4	4
Yetiştirici Birliği	0.0	0.0	25.0	50.0	25.0	400.0	2

Mevcut Politika ve Destekleme Uygulamaları

Üreticilerin hayvancılık desteklerinden faydalanıp faydalanmadığı ve bu desteklerden memnuniyet dereceleri Çizelge 7'de gösterilmiştir. İncelenen işletmelerde üreticilerin %99.4'ü dört ay ve üzeri buzağı malak desteğinden, %11.3'ü soy kütüğü desteğinden, yine %11.3'ü döl kontrolü desteğinden, %100.0'ü süt primi desteğinden, %90.4'ü yem bitkileri desteğinden, %98,9'u ise aşı

desteğinden faydalanmaktadır.

Üreticilerin yıllar itibariyle süt fiyatlarından memnuniyet durumları Çizelge 8'de gösterilmiştir. Üreticilerin yıllar itibariyle artan süt fiyatlarıyla birlikte memnuniyetlerinin de arttığı Çizelge 3'den görülmektedir. Dolayısıyla üreticilerin süt fiyatlarından memnuniyetinin en düşük olduğu yıl 2013, en yüksek olduğu yıl ise 2018'dir.

Çizelge 7. Üreticilerin hayvancılık desteklerinden faydalanma oranı ve memnuniyet durumu
Table 7. Utilization rate and satisfaction status of producers with livestock supports

Destek Adı	Faydalanma Oranı (%)	Memnuniyet Durumu *
4 Ay ve Üzeri Buzağı-Malak Desteği	99.4	3.3
Soy Kütüğü	11.3	3.5
Döl Kontrolü	11.3	3.5
Çoban (Sürü Yöneticisi) İstihdam Desteği	-	-
Süt Primi	100.0	2.6
Yem Bitkileri	90.4	3.5
Hayvan Hastalık Tazminatları Desteği	-	-
Hayvan Başı Ödeme Desteği	-	-
Aşı Desteği	98.9	3.1
Atık Desteği	-	-
Gen Kaynakları	-	-
Çiğ Sütün Değerlendirilmesi	-	-

*1: Kesinlikle yeterli bulmuyorum, 2: Yeterli bulmuyorum, 3: Orta düzeyde yeterli buluyorum, 4: Yeterli buluyorum, 5: Çok yeterli buluyorum.

Not: Birden fazla cevap alınmıştır.

Çizelge 8. Üreticilerin süt fiyatlarından memnuniyet durumu
Table 8. Satisfaction status of producers with milk prices

Yıllar	Kesinlikle Memnun Değilim	Memnun Değilim	Orta Düzeyde Memnunum	Memnunum	Çok Memnunum	Memnuniyet Skor	Sıralama
2013	37.9	48.0	10.2	2.8	1.1	181.4	6
2014	26.6	52.5	16.9	2.8	1.1	199.4	5
2015	23.7	53.1	19.2	2.8	1.1	204.5	4
2016	21.5	52.5	21.5	3.4	1.1	210.2	3
2017	13.0	31.1	36.7	17.5	1.7	263.8	2
2018	4.5	14.1	37.9	36.2	7.3	327.7	1

Lojistik regresyon sonuçları

Araştırma bölgesinde en fazla faydalanılan destekleme türü olarak buzağı ve malak desteğinden memnuniyeti etkileyen faktörleri belirlemek için Lojistik Regresyon Analizi yapılmıştır. Bu destekten memnun olmayı açıklamada yaş, eğitim seviyesi, tarımsal bir konuda eğitim alma durumu, televizyonda tarımsal programları izleme durumu, bilgiye ulaşmada internet kullanma durumu, tarım dışı gelir varlığı, ortakların tarımsal destekleri takip ettikleri kaynaklar ve arazi miktarları bağımsız değişkenler olarak belirlenmiştir. Model genel olarak anlamlı çıkmıştır (X^2 : 17.2645, p: 0.0275). Analiz sonucuna göre kooperatif ortaklarının tarımsal eğitim almaları ile tarımsal destekleri takip ettikleri

kaynaklar buzağı desteğinden memnun olma üzerinde etkili faktörlerdir. Ortakların tarımsal bir konuda eğitim almaları ile buzağı desteğinden memnun olmaları arasında negatif yönlü bir ilişki olup eğitim almış olma %5.0 seviyesinde anlamlıdır. Bu bulgu tarımsal bir konuda eğitim alanlar eğitim almayanlara göre %12.0 daha memnuniyetsizdir. Buzağı desteğinden memnun olma ile desteklerden haberdar olunan kaynaklar arasında negatif yönlü bir ilişki olup bilgi kaynağı olarak kooperatifi belirtenler tarım il/ilçe müdürlüğü diyenlere göre; bilgi kaynağı olarak tarım il/ilçe müdürlüğü diyenler internet diyenlere göre; internet diyenler de yakın arkadaş diyenlere göre %7.4 daha fazla destekten memnun olma eğiliminde olan kişilerdir (Çizelge 9).

Çizelge 9. Kooperatif ortaklarının buzağı desteğinden memnun olmalarında etkili olan faktörlerin analizi
Table 9. Analysis of factors affecting satisfaction of cooperative members with calf support

Değişkenler	Katsayı	Std. Hata	p-Değeri	Eğim
Sabit	491.882	215.504	0.02246**	
Yaş	-0.0220098	0.0241419	0.36194	-0.00266783
Eğitim	0.106828	0.31347	0.73326	0.0129488
Tarımsal eğitim alma	-100.996	0.46282	0.02910**	-0.122419
TV’de tarımsal programları izleme	-0.825938	0.633953	0.19263	-0.100113
Bilgiye ulaşmada internet kullanma	0.682802	0.47353	0.14932	0.0827633
Tarım dışı gelir varlığı	0.0483624	0.608958	0.93670	0.00593064
Destekleri takip ettikleri kaynak	-0.611996	0.272497	0.02471**	-0.0741809
Arazi miktarı	0.00254399	0.00500997	0.61160	0.00030836
X ²	172.645			
	(p: 0.0275)			

***: %1 önem derecesi, **: %5 önem derecesi, *: %10 önem derecesi

Çalışmada kooperatif ortaklarının süt primi desteğinden memnun olmalarında etkili olan faktörler Lojistik Regresyon ile analiz edilmiştir. Bu modelde bağımsız değişkenler eğitim seviyesi, bilgiye ulaşmada internet kullanma durumu, kurumlarla görüşme sıklığı ve arazi miktarlarıdır. Model genel olarak anlamlı çıkmıştır (X²: 10.4642, p: 0.0333). Analiz sonucuna göre kooperatif ortaklarının bilgiye ulaşmada internet kullanma durumları ve kurumlarla görüşme sıklıkları süt primi desteğinden memnun

olma üzerinde etkili faktörlerdir. Buna göre tarımsal bilgiye ulaşmada internet kullananların süt primi desteğinden memnun olma eğilimleri, internet kullanmayanlara göre %13.3 daha fazla bulunmuştur. Tarımsal kurumları ziyaret etme sıklığı arttıkça da süt primi desteğinden memnun olma eğilimi %11.7 oranında azalmaktadır (Çizelge 10). Bu sonuçlar üreticilerin bilinç düzeyi arttıkça desteklere karşı memnuniyetlerinin azaldığını ifade etmektedir.

Çizelge 10. Kooperatif ortaklarının süt primi desteğinden memnun olmalarında etkili olan faktörlerin analizi
Table 10. Analysis of factors affecting satisfaction of cooperative members with milk premium support

Değişkenler	Katsayı	Std. Hata	p-Değeri	Eğim
Sabit	178.969	130.153	0.16911	---
Eğitim	-0.0326745	0.205419	0.87362	0.00811733
Bilgiye ulaşmada internet kullanma	0.534669	0.29719	0.07201*	0.132828
Kurumlarla görüşme sıklığı	-0.471669	0.281994	0.09440*	-0.117177
Arazi miktarı	-0.00455229	0.00354149	0.19865	0.00113093
X ²	104.642			
	(p: 0.0333)			

***: %1 önem derecesi, **: %5 önem derecesi, *: %10 önem derecesi

SONUÇ VE ÖNERİLER

Çanakkale’de süt üretiminde önemli bir ilçe olan Biga ilçesinde süt üreticileri ile yapılan anket kapsamında üreticilerin tamamına yakının erkek olduğu (%93.8), yine bu kişilerin %53.7’si 50 yaşın üzerinde olduğu tespit edilmiştir. Bu bulgular ışığında özellikle son yıllarda uygulanan kırsal kalkınma politikaları kapsamında sağlanan fonlardan kadın ve genç nüfusun daha fazla fon kullandırıldığı gerçeğinden yola çıkarak araştırma bölgesinde kadın ve genç nüfusun bu konuda teşvik edilmesi önerilebilir.

İncelenen işletmelerde üreticilerin eğitim ve bilinç düzeyi ile ilgili bulgularda özellikle televizyondan bilgi alma konusunda eğilimli oldukları tespit edilmiştir. Bu konudaki TV program ve kamu spotlarının geliştirilmesi gereklidir.

Üretici geliri ile ilgili bulgular incelendiğinde, üreticilerin %72.2’sinin hayvancılıktan elde ettiği gelirin yıllık 10 bin TL.’den fazla olduğu ve tarımın diğer sektörlerine göre süt hayvancılığında elde edilen gelirin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Dolayısıyla bölgede süt işleme tesislerinin artırılması

ile ortaya çıkacak katma değer artışı üretici gelirini daha da artıracaktır.

Araştırma alanında toplam hayvan varlığı açısından incelendiğinde büyükbaş süt hayvanı varlığı Türkiye ortalamasının üzerinde olmasına rağmen (8.63 baş) bu sayı 10 başın altındadır. Dolayısıyla işletmelerde özellikle yüksek verimli büyük baş hayvan varlığının artırılarak işletme ölçeğinin büyütülmesi teşvik edilmeli ve desteklenmelidir.

İncelenen işletmelerde üreticilerin üye olunan tarımsal örgütler içinden en fazla tarımsal kalkınma kooperatifinden memnun oldukları en az ise tarım satış kooperatifinden memnun oldukları anlaşılmıştır. Üreticilerin örgütlenme konusunda aktif olduğu ve üye oldukları kooperatiflerin hizmetlerinden memnun oldukları görülmektedir. Özellikle tarımsal amaçlı kalkınma kooperatiflerinin eğitim, pazarlama ve girdi temini konusundaki faaliyetlerinde sürdürülebilirliği sağlamaları gereklidir.

Araştırma kapsamındaki işletmelerde üreticilerin buzağı-malak desteği, soy kütüğü, döl kontrolü, süt primi, yem bitkileri ve aşı desteği gibi desteklerden faydalandıkları ve bu desteklerden orta düzeyde memnuniyet duydukları sonucuna ulaşılmıştır. Bu bulgular ışığında karar alıcı ve politika yapımcıların destekler konusunda üreticinin memnuniyetini artıracak kararlar alması önemlidir. Süt fiyatlarından memnuniyetin yıllar itibarıyla artması bu konudaki en önemli göstergedir.

Araştırmada anket uygulanan üreticilerin mevcut desteklerden memnuniyetlerini etkileyen faktörleri tespit etmek amacıyla yapılan regresyon analizlerinde buzağı desteği ve süt primi destekleri konusunda kurulan modeller anlamlı çıkmıştır. Bu desteklerden memnuniyeti etkileyen faktörler ise tarımsal eğitim alma, desteklerle ilgili bilgi alınan haber kaynağı, tarımsal bilgiye ulaşmada internet kullanımı ve ilgili kurumları ziyaret sıklığı etkili faktörler olarak tespit edilmiştir. Bu kapsamda kamu, üniversite ve kooperatifler işbirliği ile üreticilerin bu konudaki farkındalık düzeyleri artırılmaya çalışılmalıdır.

TEŞEKKÜR

Bu çalışmayı destekleyen Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimine teşekkür ederiz.

Çıkar Çatışması Beyanı

Yazarlar herhangi bir çıkar çatışması olmadığını beyan ederler.

Yazar Katkıları

Bu çalışma Burcu BÜYÜKCAN'ın Çanakkale

Onsekiz Mart Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü'nde yapılan yüksek lisans tez konusundan üretilmiştir.

KAYNAKLAR

- Aksoy, A., Terin, M., Keskin, A., 2012. Türkiye Süt Sığırcılığında İslah ve Destekleme Politikalarının Bölgesel Etkileri Üzerine Bir Araştırma. Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi, 43 (1): 59-64.
- Anonim, 2017. Çanakkale İl Tarım ve Orman Müdürlüğü, Brifing Raporları. <https://canakkale.tarim.gov.tr/Menu/13/Brifingler>. (Erişim Tarihi: 06 Ekim 2019).
- Anonim, 2019, TÜİK Hayvancılık istatistikleri, http://tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1002. (Erişim Tarihi: 23 Mayıs 2019).
- Anonim, 2020. <https://www.tarimorman.gov.tr/Konular/Tarimsal-Destekler/Hayvancilik-Desteklemeleri>. (Erişim Tarihi: 12 Ocak 2020).
- Ata, N., Yılmaz, H., 2015. Türkiye'de Uygulanan Hayvansal Üretimi Destekleme Politikalarının Süt Sığırcılığı İşletmelerine Yansımaları: Burdur İli Örneği. Süleyman Demirel Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi, 10 (1): 44-54.
- Boz, İ., 2013. Doğu Akdeniz Bölgesi'nde Süt Sığırcılığı Yapan İşletmelerin Yapısı, Sorunları ve Çözüm Önerileri. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Doğa Bilimleri Dergisi, 16 (1):24-32.
- Büyüköztürk, Ş., Aygün, Ö., Çakmak, E.K., Karadeniz, Ş., 2014. Bilimsel Araştırma Yöntemleri. Pegem Akademi Yayıncılık. 18. Baskı. ISBN: 9944919289.
- Demir, N., Yavuz, F., 2010. Hayvancılık Destekleme Politikalarına Çiftçilerin Yaklaşımlarının Bölgesel Karşılaştırmalı Analizi, Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi, 41 (1): 113-121.
- Demir P., Aral, Y., Sarıözkan, S., 2013. Kars İli Süt Sığırcılık İşletmelerinin Sosyo-Ekonomik Yapısı ve Üretim Maliyetleri. Yüzüncü Yıl Üniversitesi Veteriner Fakültesi Dergisi, 25 (1): 1-6.
- Doğan N., Kızıloğlu S., 2015. Süt Üreten İşletmelerin Başarısını Etkileyen Faktörlerin Analizi: Gümüşhane İli Örneği. Iğdır Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi, 5 (3): 49-56.
- Gençdal, F., Terin, M., Yıldırım, İ., 2016. Tarımsal Kooperatif Ortağı Olan ve Olmayan Süt Sığırcılığı İşletmelerinin Belirli Kriterler Açısından Karşılaştırılması: Van İli Gevaş İlçesi Örneği. Gaziosmanpaşa Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi, 33 (1): 1-8.

- Koyubenbe N., 2015. Türkiye’de Süt Sığırcılığına Yönelik Politikalar. *Hayvansal Üretim Dergisi*, 56 (2): 1-8.
- Kurihara, S., Shibata, H.; Kato, E., 2019. Analysis of Dairy Farm Exit Factors in Hokkaido: An Approach with the 2010 and 2015 Census of Agriculture. *Journal of Rural Economics*, 91 (2): 275-280.
- Kurt, A., 1988. Türkiye’de Süt Sanayinin Durumu ve Geliştirme Politikaları. *Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, (Özel Sayı) 31: 211-220.
- Lei, H., Chang Quan, L., 2019. Development Trend, Challenge and Policy Suggestion of Chinese Dairy Industry Economy. *Chinese Journal of Animal Science*, 55 (1): 151-156.
- Ören M.N., Bahadır B., 2005. Türkiye’de ve OECD Ülkelerinde Hayvansal Ürün Politikaları ve Bu Politikalar Sonucu Ortaya Çıkan Transferler. *Hayvansal Üretim Dergisi*, 46 (1): 1-7.
- Petrick, M., Götz, L., 2019. Herd Growth, Farm Organization and Subsidies in the Dairy Sector of Russia and Kazakhstan. *Journal of Agricultural Economics*, 70 (3): 789-811.
- Sarıca, Ş., Ulutaş, Z., Şahin, A., 2004. Türkiye Hayvancılığının Mevcut Durumu. *Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 21 (1): 91-98.
- Sayın, C., 2001. Türkiye’de Hayvancılık Politikaları ve Reform Arayışlarının Etkileri. *Akdeniz Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 14 (1): 139-150.
- Tan, S., 2013. Süt Sektöründe Uygulanan Politikalar ve Sürdürülebilirlik: Biga İlçesi Örneği. *Biga Sığırcılık Çalıştayı*, 28 Şubat 2013, Çanakkale, s: 121-123.
- Terin, M., 2014. Avrupa Birliği’ne Tam Üyeliğin Türkiye Sütçülük Sektörüne Muhtemel Bölgesel Etkilerinin Analizi. *Atatürk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi*, Erzurum, 231 s.
- Yavuz, F., Tan, S., Zulauf, C.R., 2004. Regional Impacts of Alternative Price Policies for Turkey’s Dairy Sector. *Turkish Journal of Veterinary & Animal Sciences*, 28 (3): 537-543.
- Wolf, C.A., Tonsor, G.T., 2013. Agricultural Economics Association Dairy Farmer Policy Preferences. *Journal of Agricultural and Resource Economics*, 38 (2): 220-234.